

Roma Ridens (I)

De roomse penetratie gaat in Nederland langzaam maar zeker voorwaarts. En de „paepse” stoutigheden nemen hand over hand toe. Soms zit er schone ironie in. Toen voor enige jaren de Utrechtse Universiteit op één dag aan Dr. Gravemeyer en Zijne Eminentie Monseigneur Kardinaal De Jong, de Aartsbisschop van Utrecht, de doctorstitel verleende honoris causa, sprak Dr. Gravemeyer na de promotie woorden van dank niet alleen voor zichzelf, maar ook — op diens verzoek — voor de Stichtse Aartsbisschop. Het geval deed me, toen ik het las, terstond denken aan wat we lezen van Barnabas en Paulus te Lystre in Handelingen 14. Daar zag men Barnabas aan voor Jupiter en Paulus voor een lagere God uit het Romeinse Pantheon, voor Mercurius „omdat hij het woord voerde”. Zo zweeg in de Utrechtse Domkerk de Kardinaal, de dominee sprak.

Of hier opzet in het spel was, weten we niet. Heeft de kardinaal niet willen spreken voor het forum der Utrechtse, als vrucht der Reformatie gestichte, door Gysbert Voetius geopende Academie? De naam Voetius leidt de gedachten als vanzelf naar 's-Hertogenbosch. Daar heeft hij na de inneming van deze veste door Frederik Hendrik in de beroemde, toen aan de Gereformeerden afgestane Sint Janskerk geprekeerd. Die Sint Jan is tot aan het begin der vorige eeuw door de Gereformeerden gebruikt en ging toen weer over in Roomse handen. Het fraaie gebouw bewaart in een van zijn zijkapelletjes nog de herinnering aan de twee eeuwen van zijn „vreemdelingschap”. Een gedenksteen vermeldt: „Haec Domus..... ab pseudo-reformatibus abusa est.....”: „Dit Huis is door de valselijk geaamde reformatoren misbruikt.....”.

Indien het ooit mocht gebeuren, dat een roomse aartsbisschop de Utrechtse Dom weer zou wijden en daar weer een mis celebreren, dan zou men ook daar wel naar een geschikt plaatsje voor zulk een wandsteen moeten zoeken: „Haec Domus..... ab pseudo-reformatibus abusa est”.

Heeft Kardinaal De Jong aan dat abuys, aan dat misbruik van de Dom gedacht onder de dankrede van Dr. Gravemeyer? Heeft hij vanwege dat abuys niet willen spreken op een, van zijn standpunt gezien, ongewilde plaats? Heeft misschien iemand uit zijn gevolg heel die plechtigheid een abuys gevonden, althans van gereformeerd standpunt gezien? De theologische promotie van een Kardinaal-Aartsbisschop aan de Universiteit van de „pseudo”-reformatoren Voetius?

We weten het niet. Misschien, dat al zulke „zwarte soupçons”, zo boze verdenkingen alleen maar in ons arme hoofd rondspelen.

Maar als iemand uit het doorlichtig gezelschap de situatie heeft doorzien en de ironie van het geval heeft opgemerkt, dan mag er wel een glimlach gespeeld hebben om priesterlijke lippen. Eenmaal was Doctor Gravemeyer een der leiders van de fel antipapistische H.(ervormd) G.(ereformeerde) S.(taatspartij), een van die groepen, na de oorlog door de doorbraak doorgebroken. Hij droeg met al zijn partijgenoten de geuzenpenning. Wekte hen op tot de strijd met de leuze: liever Turks dan Paaps. Waarschuwde hen met vuur voor de ultramontanen¹⁾. Was daarna — om met een Leidse joffer uit de Camera te spreken — „zijn tramontane kwijt”²⁾. En voerde het woord mede voor de kardinaal.

Jupiter.
En Mercurius.
Roma ridens.
Het lachende Rome.
Of er gelachen of ook maar geglimlacht is, weten we niet.

Dat er stof, zeker voor een glimlach, was, dunkt ons zeker.

Als er niet geglimlacht werd, dan was dat „per abusus”.

D. E. C.

¹⁾ De roomsen, die van „ultra montes”, van „over de bergen”, n.l. uit Rome, hun consignes afwachten.
²⁾ Van tramontana, het Italiaanse woord voor poolster. „Zijn tramontana kwijt zijn” betekent dus zoveel als van streek zijn, zijn koers kwijt zijn.

niet aan alle financiële verplichtingen heeft voldaan. De sterkste woorden van bedoelde brochure ter afwijzing van deze kunstgreep („kerkrechtelijk onjuist”, „immoreel”) zijn nog niet zo tekenend, als volgende uitlating: „daardoor was het beroepingswerk en de verkondiging van het Evangelie tot een incassomiddel geworden”. Betaken — ook aan ongereformeerde, anti-gereformeerde acties, of anders: gereformeerde dominee. Men kan zich slechts gereformeerde en confessiegetrouwe prediking verschaffen, als men de quitantie voor hulpverlening aan anti-gereformeerde, en confessie-verloochende acties presenteren kan. Niet alleen is de zelfstandigheid der plaatselijke gemeente miskend, en moet zij haar dominee kopen door die mistekening ook zelf in eigen daad tot uitgangspunt daarvoor te nemen, maar ook zal voor elke „degelijke” en „zware” preek de

na — die we zouden kunnen samenvatten in deze woorden: Hebt God lief en houdt zijn geboden.

En als iemand zou zeggen, dat er bij Petrus dan toch maar geen sprake is van de vergelding voor de haters van God, dan wil ik wijzen op 2 Petrus 2:20: „Want indien zij, nadat zij door de kennis des Heren en Zaligmakers Jezus Christus de besmettingen der wereld ontvlooden zijn, en in dezelve wederom ingewikkeld zijnde, van dezelve overwonnen worden, zo is hun laatste erger geworden dan het eerste”.

In de laatste jaren is het Woord Gods weer voor ons open gegaan om zo te zeggen. Ook inzake verkiezing en verbond, zegen en vloek, weldadigheid over hen, die de HERE liefhebben en vergelding over die Hem haten.

Het is een groot voorrecht als de HERE ons verkiest, ons verwaardigt in zijn genade om te breken met de zonde, ook van een vervallen kerk en weder te keren naar het Woord des HEREN met z'n rijke beloften en scherpe vermaningen.

Als God ons verkiest dan is dat niet voor ons plezier. Dat is nog veel minder om ons hoogmoedig te maken. Men zegt wel eens, dat de vrijgemaakten

„Uiterst moeilijk gewetensconflict” (I)

We willen — tenzij er nieuwe stukken me bereiken mochten — de lopende reeks inzake het proces-Herv. kerk besluiten met een laatste artikel, waarvan hier het begin is.

De titel ontleen we aan de brochure „Waar het in het proces tegen de Ned. Herv. Kerk om gaat” (door ds L. J. Bloemsmas, ds J. v. Dijk, dr H. O. R. baron van Tuyll van Serooskerken, Utrecht, 1951). Daar lezen we, blz. 23, dat een bij de jongste verandering van de rechtspositie binnen de H. K. ingevoerde bepaling de gemeenten, „die principieel geen verantwoordelijkheid kunnen dragen voor de nieuwe koers in de kerk en voor veel nieuw werk, dat de Hervormde Synode met behulp van..... verkregen gelden, voornemens is te verrichten” in „een uiterst moeilijk gewetensconflict” brengt.

De eerste vraag is nu: wat bedoelen schrijvers met dat gewetensconflict?

Ze hebben het oog op de moeilijkheden, die voor de plaatselijke gemeenten ontstaan, als ze enerzijds zich in prediking en kerkregering nog zowat proberen te houden aan de Schrift en de belijdenis, en anderzijds door de hiërarchische machinerie gedwongen worden ook zelf actief mee te werken aan allerlei actie, die in flagrante strijd is met haar op Schrift en belijdenis gegronde overtuiging.

Dat schrijvers in de nieuwe K.O. een brok kerkelijke ellende zien, is duidelijk. Volkomen terecht merken ze op, dat „men de belijdenisgeschriften niet als levende en werkelijke belijdenis der Herv. Kerk wil handhaven”. Alsmode, dat het hek nu helemaal van de dam is. Wat ze daarvan zeggen, is voor de „van de 1500 gemeenten ongeveer 400 tot de Geref. richting behorende” zo ernstig als een alarmkreet: principieel onaanvaardbaar (bl. 7). Wat dunkt u van volgende onweerlegbare uitlating (bl. 19)? „Niet slechts” — zo lezen we daar — „niet slechts wil men gedurende tien jaren geen handhaving van „de reine predikatie des Evangelies”, maar bij gebreke van iedere sanctie tegen daarmee strijdige prediking en catechese deze ongestoord kan voortgaan, doch ook de beginselen, waarnaar de tucht daarna zou worden geoefend, zijn in strijd met de belijdenis. (Ord. 11, art. 14, 1 en art. 15, 6). Uit het laatste artikel blijkt, dat men de tucht bindt aan het feitelijke belijden der Hervormde Kerk. D.w.z. niet aan een hanteerbare norm, maar aan de juiste of onjuiste theologische opvattingen van het ogenblik. Het belijden, dat kan vandaag iets anders zijn dan morgen, het is nooit vast, maar afhankelijk van persoonlijke inzichten. Dat zullen altijd de persoonlijke inzichten zijn van de meerderheid. En wanneer straks de tucht geoefend zal worden volgens deze normen, dan zal het tenslotte de meerderheid zijn, die op een bepaald ogenblik besluit, wat de ware leer zal zijn. En dat is nu juist de rechtsonzekerheid in optima forma”. Volkomen terecht tekenen schrijvers de situatie o.m. als volgt:

De belijdenis aangetast en haar functie ontnomen, het kerkbegrip veranderd, de tucht 10 jaar uitgesteld, en daarna geregeld volgens onhanteerbare normen,

een eenheid gesuggereerd, die er niet is, waardoor de richtingsstrijd wordt aangewakkerd, de gewetens van velen bezwaard, en door dit alles de rechtzekerheid in de kerk aangetast en bedreigd (bl. 27).

Het is geen woord te veel. En het bewijst, dat niemand met zo'n „kerkorde” vrede hebben mag, dat niemand er onder leven mag. Maar de gerefor-

meerd zijn. Als men zo iets van ons zegt moeten we dat niet naast ons neerleggen. Als een beschuldiging waar is moeten we het ons aantrekken en ons bekeren. Is het niet waar, dan mogen we het rustig naast ons neerleggen en ons „recht” verwachten van de HERE, die haastig recht doet.

Als we recht verstaan, wat verkleding is, dan maakt ons dat ootmoedig en dankbaar en doet het ons roemen in Gods genade.

Maar als we het recht verstaan, dan prikkelt het ons ook tot vurige liefde.

Zouden we de HERE niet liefhebben, die ons zo onuitsprekelijk heeft lief gehad?

Dan leren we ook bang zijn voor de rechtvaardige vergelding des HEREN.

Want God straft de zonden der uitverkorenen ook.

We worden het gewaar, we ondervinden het, dat het hard is om van de HERE af te wijken, Gods volk zondigt niet goedkoop.

„Want de afwijker is de HERE een gruwel, maar zijn verborgenheid is met de oprechten; de vloek des HEREN is in het huis des goddelozen, maar de rechtvaardigen zal Hij zegenen”. (Spreuken 3:32, 33).

H. J. J.

KERKELIJK LEVEN

meerden, die het wéten en belijden, dat niemand het mag, hoe verkeren zij eronder?

Schrijvers van genoemde brochure laten zien, dat geen enkele gereformeerde gemeente binnen de Herv. Kerk zich binnen de aangenomen kerkorde onttrekken kan aan actieve medewerking aan wat zij zelf verboden achten.

Nu menen wij voor ons, dat het al lang zo was. Maar dat zij thans daargelaten. Hoe zien de schrijvers zelf hun positie, voorzover door de nieuwe „orde” bepaald?

Wel, ten bewijze van de stelling, dat iedereen verplicht wordt, mee te doen, voeren ze het feit aan, dat volgens nieuwe bepaling iedere gemeente, die een predikant beroepen wil (waartoe ze „toestemming” behoeft van het „breed moderamen der classicale vergadering”), geen toestemming krijgen zal, tenzij die gemeente „aan alle bij of krachtens ordinantie vastgestelde financiële verplichtingen” voldoet.

Het zijn juist die nieuwe verplichtingen, die verhinderen, dat een gemeente alleen voor haar eigen zaken naar eigen inzicht betaalde. Men heeft n.l. ten behoeve van de financiële verzorging van de „algemene” belangen der kerk generale kassen, en generale fondsen gevormd. Die generale kassen of fondsen komen niet tot stand „van onderen op”, maar „bij besluit van de generale synode”, en zulks „in overleg met de generale financiële raad”. Ongewenste bepalingen van een gemeente ten behoeve van zulk een kas of fonds kan men niet ontlopen; er zijn verplichte bepalingen. Kunnen de gemeenten zelf die bepalingen vaststellen? Geen sprake van. Die bepalingen worden vastgesteld in de generale regeling, bedoeld in het tweede lid van art. 15 van genoemde ordinantie.

Dat betekent dus allemaal, dat elke gemeente kan verplicht worden te betalen aan ondernemingen, die principieel haar tegen de borst stuiten. Schrijvers noemen zelf voorbeelden. Men kan geld vragen, neen, eisen voor allerlei raden en commissies, hoe ze ook geleid worden, en in welke richting ze ook sturen; voor jeugdwerk, hoe ook opgezet; voor „kerk en wereld”, al zijt ge ook tegen de actie; voor zending, al is ze ook dienstbaar gesteld aan een oecumenische actie, die in strijd is met het Evangelie, en aan communistische beïnvloeding bloot staat en bloot stelt. Over de plaatselijke financiën wordt — aldus schrijvers — beslist door de generale synode, gemeente of classicale vergadering kan daarbij geen stem in 't kapittel krijgen; laat staan: beslissen. De gemeente wordt „filiaal” van de „gehele kerk”.

Tegen deze regeling is wel verzet gekomen; en schijnbaar is daarna de belastingsplicht, hoewel niet opgeheven, dan toch verzacht: er moest, zo luidde een toevoeging, een „ordinantie” (!) komen, voordat de verplichting van gemeenten tot betaling van zulk een generale kas of fonds zou zijn vastgesteld. Een „ordinantie”; dat wil dus zeggen: niet maar bij besluit der synode alleen, maar niet voordat in elk geval de „gehele” Hervormde Kerk zou zijn gehoord, zou de plicht zijn vastgesteld. Een schrale hoop; want men weet nu opnieuw, wat dat betekent, als „de gehele kerk gehoord wordt”.

Toch is ook die schrale troost nog krachteloos gebleken. De betalingsplicht was verzacht? Ja zeker, maar, zo werd verklaard, juist daarom moest er een sanctie-bepaling bij het beroepen komen (de praeses der synode zei het zelf, bl. 22). In onze taal betekent dat zoveel als: we hebben het juk verzacht, maar we zullen wel zorgen, dat u het volle pond te dragen krijgt. Immers: de gemeente krijgt geen toestemming tot het beroepen van een predikant, als ze